

УДК 378:37.011.3-051:94] 811.111
DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.84.31>

А. В. Кордонова

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри західних і східних мов та методики їх навчання
Державного закладу «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ЦІЛІ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ БАКАЛАВРІВ-ІСТОРИКІВ ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Статтю присвячено формулюванню цілей інтегрованого навчання історії України бакалаврів-істориків засобами англійської мови. Відзначено, що сутністю такого навчання є одночасне опанування студентами двома видами діяльності: іншомовною комунікативною і професійною. Доведено, що першочерговою є професійна діяльність майбутніх фахівців, у той час як іншомовна комунікативна діяльність є залежною від неї та підпорядковується їй на всіх ланках своєї реалізації: від цілепокладання до контролю результатів інтегрованого навчання. Визначено цілі навчання бакалаврів історії України в університетському освітньому середовищі, а саме: навчити вільного оперування термінологією курсу; розвинути здатність опрацювання джерельної бази; навчити осмислювати явища української історії на тлі європейських і світових, а згодом аналізувати й інтерпретувати їх; підготувати до співробітництва із зарубіжними колегами під час виконання спільної археологічної і країнознавчої роботи; навчити рефлексувати й коригувати виконану роботу. Обґрунтовано, що ці цілі досягаються засобами англійської мови через: ретельне вивчення термінів курсу англійською мовою; опанування англійських джерел за допомогою їх перекладу, анотування й реферування; вживання вивчених лексем спочатку в коротких усних і письмових повідомленнях, а потім – у доповідях та статтях аналітичного й гіпотетичного характеру; вільне спілкування з міжнародними партнерами під час виконання спільних археологічних і країнознавчих робіт; рефлексію виконаної роботи у вигляді підрахунку приросту іншомовних знань.

Результатом дослідження є інтегрований курс навчання бакалаврів історії України засобами англійської мови, що відображає поступову реалізацію визначених цілей інтегрованого навчання. Курс складається із семи циклів, кожен з яких містить вправи, виконуючи які бакалаври історико-філологічних факультетів мають змогу поглибити свої теоретичні знання з фаху, що здобувається, а також розвинути власні практичні вміння засобами англійської мови.

Ключові слова: цілі навчання, бакалаври, історія України, професійна діяльність, іншомовна комунікативна діяльність, інтегрований курс.

Постановка проблеми. Наразі людство стикається з багатьма політичними, економічними, соціальними, культурними викликами, зумовленими кризою старих уявлень про світобудову. На наших очах постає нова цивілізаційна парадигма, що характеризується іншим ставленням до інтелекту людини, а звідси революційними зрушеннями в освітніх системах різних країн світу, зокрема й в українській. Ці зміни вимагають переформулювання цілей навчання сучасних дисциплін, адже вони «спрямовані, здебільшого, на підвищення освітнього рівня молоді, формування функціонально і професійно грамотних фахівців, здатних забезпечити конкурентоздатність держави, її економічний розвиток і політичну незалежність» [1, с. 243] в нестабільних умовах.

Перелічені вимоги набувають особливої актуальності в сьогочасній українській державі, що пов'язує всі свої прагнення з найскорішою інтеграцією до ЄС. Долучення України до європейської сім'ї народів надасть вітчизняним фахівцям можливість співпраці з їхніми міжнародними парт-

нерами в усіх сферах громадського життя. Така кооперація зобов'язуватиме їх не лише до опанування їхньою професією на найвищому рівні, а й до вільного володіння міжнародною англійською мовою для її ефективної реалізації.

Попри розуміння важливості зазначеної проблеми, навчання іноземної (англійської) мови за професійним спрямуванням на неспеціальних факультетах ЗВО не повною мірою формує готовність майбутніх фахівців до здійснення професійної діяльності в умовах європейської інтеграції України. Це зумовлено низкою причин, серед яких: 1) недостатня кількість навчальних годин, що відводяться на практичні заняття із цієї дисципліни на немовних факультетах (40 – лише на першому році навчання); 2) брак навчально-методичних матеріалів професійно орієнтованого спрямування англійською мовою та/або їх низька якість; 3) відсутність вмотивованості студентів, зумовлена, з одного боку, незадовільним рівнем їхньої іншомовної підготовки, з іншого – нерозумінням того, яким чином вони зможуть застосу-

вати набуті знання в реальних виробничих умовах [2, с. 88].

Перелічені проблеми породжують суперечність між нагальною потребою нашого суспільства у фахівцях, які вільно володіють англійською мовою, та низькою спроможністю сучасних університетських програм підготувати їх до успішної професійної діяльності в глобальному світі.

Одним з варіантів вирішення цього протиріччя може бути інтегроване навчання студентів немовних факультетів їхніх профільних дисциплін засобами англійської мови. Це передбачає перегляд університетських освітньо-професійних програм, у яких поряд з дисципліною «Англійська мова за професійним спрямуванням» повинна з'явитися низка нових інтегрованих курсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Інтегроване навчання різнопрофільних дисциплін активно досліджується у вітчизняній педагогіці останніх десятиліть. У широкому сенсі цей термін означає «навчання особистості на взаємопов'язаній за змістом інформації із різних наукових галузей» [3, с. 15-16]. Ця взаємодія призводить до синтезу знань з відповідних навчальних дисциплін, що в подальшому забезпечує виникнення нової мегадисципліни, що уможливорює цілісне уявлення студентів про об'єкт вивчення. Така інтеграція називається *предметною* [3]. Їй підлягають: а) «однотипні предмети, що утворюють єдину смислову цілісність; б) різнотипні (технічні і гуманітарні) предмети, проте також здатні до утворення єдиної змістової цілісності» [3, с. 55].

Інша ситуація виникає під час навчання студентів фахових предметів іноземною мовою, оскільки остання не має власного змісту. У цьому разі йдеться не про опанування різноаспектного наукового матеріалу завдяки предметній інтеграції, а скоріше, про залучення до інтегрованого процесу двох цілком відмінних видів діяльності: професійної й іншомовної комунікативної. Сутність такої *процесуальної* інтеграції полягає, з одного боку, в засвоєнні термінологічного апарату навчальної дисципліни, опануванні її теоретичного змісту, виконанні практичних завдань, а з іншого – в удосконаленні іншомовних знань й умінь, за допомогою яких здійснюються зазначені дії.

Аналіз публікацій, присвячених інтегрованому навчанню різних навчальних дисциплін англійською мовою, засвідчив, що серед науковців немає одностайної думки щодо взаємодії зазначених видів діяльності, а саме: залишається спірним, яка з них є основною (метою навчання), а яка – другорядною (засобом навчання).

Серед проаналізованих досліджень відзначимо такі: І. Антоненко (формування компетентності у професійно орієнтованому англійському писемному мовленні майбутніх фахівців з видавничої справи та редагування); С. Боднар (інтегроване

навчання майбутніх економістів профільних дисциплін засобами англійської мови); Т. Горпинич (формування професійної англомовної компетентності в читанні майбутніх фармацевтів з урахуванням індивідуально-когнітивних стилів навчання); Я. Дьячкова (формування професійно спрямованої англомовної компетентності у мовленні майбутніх правознавців); І. Левчик (формування професійно орієнтованої англомовної компетентності у говорінні майбутніх психологів); Я. Окопна (професійно орієнтоване навчання діалогічного мовлення майбутніх працівників сфери обслуговування); Л. Русалкіна (формування вмінь англомовного ділового спілкування в майбутніх лікарів); О. Тарнопольський (інтеграція видів іншомовної мовленнєвої діяльності залежно від фаху, що набувається); В. Терещук (формування англомовної лексичної компетенції майбутніх спеціалістів безпеки життєдіяльності в умовах віртуального освітнього середовища).

Вивчення цих досліджень засвідчило, що опанування представлених у них методик дозволило майбутнім фахівцям читати тематичні тексти, працювати з документацією, обговорювати певне коло професійних тем англійською мовою. Проте таке навчання не надало їм можливості ефективно здійснювати їхню професійну діяльність в її іншомовному супроводі, адже воно не охоплює весь спектр ділового професійного мовлення, оскільки лексика й тематика, що вивчаються є обмеженими за обсягом. Таким чином, англійська мова продовжує залишатися метою навчання, в той час як професійна діяльність «служить лише тематичним джерелом для відбору відповідних мовних і мовленнєвих засобів, що підлягають засвоєнню» [3, с. 8].

Інший погляд на інтеграцію фахових дисциплін й англійської мови сформульовано Р. Мартиновою. Дослідниця наголошує на тому, що метою інтегрованого навчання має бути розвиток професійних умінь майбутніх фахівців, у той час як англійська мова буде виконувати лише обслуговуючу роль задля поглиблення фахових знань студентів. При цьому моделюється єдиний навчальний процес, в якому «цілі навчання іноземної мови залежать від цілей навчання предмета професійної діяльності; вибір явищ іноземної мови залежить від професійного змісту, що вивчається; іншомовні знання і мовленнєві вміння є такими, які дозволяють виразити предметні знання і виявити відповідні до них предметні вміння; методи і засоби навчання іноземної мови залежать від методів і засобів навчання домінуючої дисципліни; приріст професійних знань і рівень володіння ними залежить від приросту лінгвістичних знань і рівня розвитку іншомовних мовленнєвих умінь» [3, с. 65].

У нашому дослідженні ми будемо спиратися саме на це розуміння інтегрованого навчання студентів професійних дисциплін англійською мовою,

метою якого є вдосконалення професійних знань студентів. У цьому випадку англійська мова розглядається як *засіб* навчання, за допомогою якого студенти поглиблюють власні професійні знання й розвивають відповідні вміння.

Мета статті. Визначення цілей інтегрованого навчання бакалаврів-істориків засобами англійської мови буде метою цієї статті.

Суб'єктом дослідження обрано бакалаврів, які здобувають спеціальність 014 Середня освіта «Історія». Цей вибір обумовлений тим, що історична наука є наразі надзвичайно затребуваною в незалежній українській державі, оскільки не можна розбудувати сучасну країну без урахування історичних причин, що зумовили певні явища і події в її минулому. Їх вивчення і ретельний аналіз спонукатимуть молодь до усвідомлення національних інтересів нашої Батьківщини, необхідності захисту її суверенітету та територіальної цілісності в загрозливих військово-політичних умовах. З іншого боку, здатність донести правдиву історію України до світового загалу за допомогою вільного володіння англійською мовою зміцнить позиції нашої держави під час безперервної інформаційної війни.

Оскільки вивчення історії України засобами англійської мови є складним інтегрованим процесом навчання, то для визначення його цілей на сучасному етапі в межах цієї статті, нам знадобиться виконати низку **завдань**, а саме: 1) визначити цілі навчання бакалаврів історії України; 2) продемонструвати шляхи досягнення визначених цілей засобами англійської мови; 3) обґрунтувати їхню взаємозалежність в інтегрованому процесі навчання бакалаврів історії України засобами англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ОПП «Середня освіта. Історія» у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» цілями навчання бакалаврів є такі:

1. сформувати навички застосування в їхній професійній діяльності спеціальної історичної термінології.

Для реалізації цієї мети засобами англійської мови студенти мають набути знань іншомовного термінологічного (поняттєвого) апарату з тематики, що розглядається. Результатом такої роботи має стати створення іншомовного вокабуляру з тем, що вивчаються.

2. навчити студентів критично осмислювати явища й процеси української історії, тобто вводити нову інформацію в наявні в їхній свідомості знання з проблеми, що вивчається.

Для реалізації цієї мети засобами англійської мови бакалаври мають осмислити нову лінгвістичну інформацію, зіставити її з наявними знаннями, знайти доречні лексико-граматичні явища для вираження нових фактів на тлі відомих. Результатом такої роботи має стати написання

студентами коротких повідомлень (міні-текстів) з їх подальшим усним викладом і обговоренням.

3. сформувати в студентів здатність виявляти і опрацьовувати належним чином джерела інформації (бібліографії, документи, етнографічні матеріали) для розробки науково-дослідних проєктів.

Для реалізації цієї мети засобами англійської мови бакалаври мають володіти прийомами анування, реферування, адекватного перекладу професійно орієнтованої літератури. Результатом такої роботи стануть вторинні тексти, що міститимуть стислі характеристики наукових статей, монографій, дисертацій інших авторів та критичний огляд відповідних джерел інформації англійською мовою. Таким чином, студенти зможуть підготуватися до розробки власних науково-дослідних проєктів.

4. сформувати в студентів здатність розглядати українську історію та культуру як складові частини європейської та світової історії та культури, аналізувати й інтерпретувати події і явища національної історії в контексті європейської й світової.

Для реалізації цієї мети засобами англійської мови бакалаври мають викладати, аналізувати й інтерпретувати відповідну інформацію. Це вимагатиме від них володіння такими вміннями усної й писемної комунікації: 1) аргументованого подання нових смислових відомостей, що повинно виражатись у реченнях, які містять виклад інформації; 2) критичного аналізу неоднозначної інформації, що повинно виражатись у реченнях, що аргументовано підтверджують чи спростовують думки інших авторів; 3) вираження перспектив розвитку сучасних подій з опорою на подібні прецеденти в минулому, що повинно виражатись в реченнях, що пропонують способи подальшого вирішення поставлених завдань; узагальнення проаналізованої інформації, що повинно виражатись у реченнях, що містять обґрунтовані висновки з теми, що обговорювалася. Результатом такої роботи стануть тематичні доповіді та статті аналітичного чи гіпотетичного характеру.

5. сформувати в студентів здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

Для реалізації цієї мети засобами англійської мови бакалаври мають володіти здатністю до спонтанної професійно-спрямованої комунікації з іноземними колегами під час спільного виконання археологічних і країнознавчих робіт. Результатом розвитку таких умінь стануть виступи на міжнародних конференціях, листування на фахові теми, іншомовне усне спілкування із зарубіжними партнерами.

6. сформувати в студентів здатність усвідомлювати суспільний статус і призначення власної професійної діяльності, здійснювати самооцінку та корегування пізнавальної діяльності.

Для реалізації цієї мети засобами англійської мови бакалаври мають аналізувати й оцінювати набуті професійні знання та розвинуті іншомовні вміння, необхідні для їх вираження. Результатом такої роботи стане підрахування наприкінці вивчення інтегрованого курсу кількості вивчених лексико-граматичних явищ, необхідних для вираження професійного змісту.

Досягнення визначених цілей інтегрованого навчання бакалаврів-істориків історії України засобами англійської мови призведе до ефективного опанування ними змісту курсу, що вивчається, що сприятиме кращому виконанню їхніх професійних обов'язків у майбутньому.

Висновки і пропозиції. Проведене дослідження дало можливість дійти таких висновків: 1) під інтегрованим навчанням навчальних дисциплін засобами англійської мови розуміємо процес, в якому домінуючим є розвиток професійних умінь майбутніх фахівців. Англійська мова виступає засобом поглиблення фахових знань студентів; 2) цілі навчання історії України в освітньому процесі Університету Ушинського охоплюють формування в бакалаврів здатностей до: теоретичного вивчення професійної інформації; її критичного осмислення, аналізу, інтерпретації; практичної реалізації набутих знань у професійному середовищі; оцінювання та корекції власних фахових умінь у вигляді підрахування приросту фактичних знань з історії України; 3) для реалізації зазначених цілей засобами англійської мови бакалаври: оволодівають термінологією з тематики, що вивчається; опановують джерельну базу англійською мовою за допомогою її перекладу, анутовання, реферування; вживають вивчену

лексику в коротких повідомленнях; аналізують, інтерпретують, прогнозують розвиток історичних подій у власному усному й писемному іншомовному мовленні при підготовці тематичних доповідей і статей; співпрацюють зі своїми колегами на міжнародному рівні під час здійснення археологічної та краєзнавчої роботи; здійснюють рефлексію проведеної роботи у вигляді підрахування приросту іншомовних знань і вмінь для вираження фахового змісту та коригують її; 3) реалізація інтегрованого навчання бакалаврів-істориків історії України засобами англійської мови призведе до становлення молодих фахівців, здатних ефективно здійснювати власну професійну діяльність в Україні та за її межами.

Перспективи подальшого розвитку в цьому напрямі вбачаємо в розробці методів інтегрованого навчання бакалаврів-істориків історії України засобами англійської мови.

Список використаної літератури:

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика / О. Б. Бігич та ін. ; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
2. Кордонова А. В. Компоненти змісту навчання бакалаврів історії України засобами англійської мови. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 Педагогічні науки: реальність та перспективи*. 2021. Вип. 83. С. 88-91.
3. Мартынова Р. Ю. Педагогические основы интегрированного обучения образовательной и иноязычной речевой деятельности студентов неязыковых специальностей : монографія. Одеса : Освіта України, 2017. 208 с.

Kordonova A. Goals of integrated teaching of the history of Ukraine for bachelor historians using the English language

The article deals with the formulation of the goals of integrated teaching of the history of Ukraine for bachelor historians using the English language. It was noted that the essence of such training is simultaneous mastery by students of two types of activities: foreign language communicative and professional ones. It is proven that the professional activity of future specialists is of primary importance, while foreign language communicative activity is subordinate to it at all stages of its implementation: from goal setting to monitoring the results of integrated training. The goals of teaching the history of Ukraine for bachelors are defined, namely: to teach the fluent use of course terminology; to develop the ability to process the source database; to understand the phenomena of Ukrainian, European, and world history, as well as to analyze and interpret them; to prepare for cooperation with foreign colleagues during joint archeological and country studies work; to teach to reflect and correct the work done. It is substantiated that these goals are achieved using the English language through proper study of terms and concepts of the course in English; mastering English-language sources with the help of their translation, annotation and abstracting; the use of learned terms first in short oral and written messages, and later in reports and articles of an analytical and hypothetical nature; free communication with international partners during archeological and local history works; reflection of the completed work.

The result of the study is an integrated course for teaching bachelors of the history of Ukraine using the English language, which reflects the gradual realization of the defined goals of integrated teaching. The course consists of seven units. Each of them contains the exercises doing which bachelors of historic and philological faculties can deepen their theoretical professional knowledge and develop their practical skills using the English language.

Key words: *goals of teaching, bachelors, history of Ukraine, professional activity, foreign language communicative activity, integrated course.*